

Lärohandledning

Det här är en lärohandledning till *Gryningsdalen*, den tredje boken i fantasyserien *Måndrakarna*.

Lärohandledning till *Gryningsdalen*

Det här är en lärohandledning till *Gryningsdalen*, den tredje boken i fantasyserien *Måndrakarna*. Boken passar för elever från åk 2 och uppåt.

Om boken

Måndrakarna är en spännande och fartfylld fantasyberättelse. I den tredje delen, *Gryningsdalen*, fortsätter Coraline och Keelan sitt farliga uppdrag: att återföra människensryttarens svärd till sin rätta plats för att rädda byarna på fastlandet från drakarnas förtärande eld. Men tiden är knapp. Jakten på den hotfulla ryttaren för dem genom vattenfyllda tunnlar, mörka labyrinter och hemliga trädgårdar. När Coraline och Keelan äntligen når den mytomspunna Gryningsdalen återstår den sista och farligaste prövningen: måndrakarna.

Om författaren

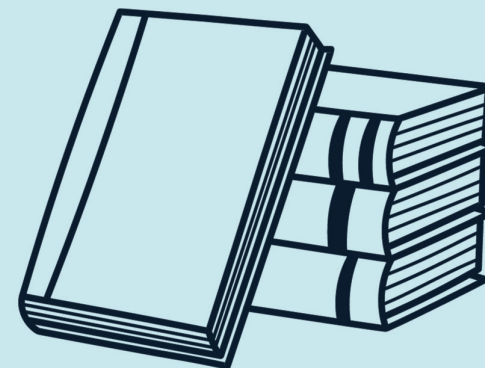
Hanna Blixt har funnit en stor läsekrets med sina barn- och vuxenböcker, såväl i Sverige som utomlands. Bakom sig har hon närmare 400 skolklassbesök, och är ofta ute och träffar elever för att väcka läslust. De spännande serierna *Historieväktarna* och *Historieväktarna Fenixtrilogin* har hon skrivit tillsammans med sin man, historieläraren Jakob Blixt, som har skrivit den här lärohandledningen.

© 2025 Tukan läromedel – Lärohandledning, *Måndrakarna: Gryningsdalen*
Text: Jakob Blixt

Övningar till boken

Frågorna och övningarna i lärarhandledningen är tänkta som inspiration kring hur ni kan använda boken i klassrummet och kan anpassas efter lektionens syfte, elevernas intresse och så vidare. Välj de frågor och övningar som passar dig och dina elever. Läsförståelsefrågorna är frågor i anknytning till texten och syftar till att se att eleverna förstår och kan reflektera kring vad som händer. De övergripande frågorna går mer bortom raderna, dvs. utanför texten och kan utgöra underlag för spännande och viktiga diskussioner. Återigen, det är inte tänkt att man jobbar med alla frågor, utan väljer de som passar. Utöver de uppgifter du hittar här i lärarhandledningen är tanken att eleven skriver ner sina funderingar under läsningen, för att sedan diskutera och jämföra sina tankar med en klasskamrat och slutligen diskutera frågorna i helklass.

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Innan läsning

Titta på omslaget och samtala om det.

- Vad är det som händer på omslaget?
- Vad tror du att boken kommer att handla om?
- Den här boken tillhör genren fantasy. Vad på omslaget signalerar att *Gryningsdalen* är en fantasybok?

Läs texten på baksidan av boken.

- Kommer du ihåg vad som hände i slutet av *Draktämjaren*?
- Varför måste Coraline och Keelan hitta månskensryttaren?
- Vad tror du kommer att hända med Coraline och Keelan?

Under läsning

Här hittar du läsförståelsefrågor till varje kapitel som främst syftar till att se att eleverna förstår och kan reflektera kring vad som händer. Till varje kapitel finns också förslag på ord att ta upp. Vilka ord som kan behöva förklaras varierar givetvis utifrån elevernas förkunskaper. Låt gärna eleverna ha en ordbok där de skriver upp de ord de inte förstår så att ni kan samtala om dem gemensamt.

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 1-2

Ord och uttryck: bolmade, helskinnade, tidvattnet, komma till sans, mödosamt, stålsatte

Coraline och Keelan lämnar grottan för att leta reda på det silversvärd som kan få måndrakarna lugna igen.

1. Vad finns i Gryningsdalen? Varför måste Coraline och Keelan ta sig dit?
2. Keelans halsband har börjat lysa starkare. Vad innebär det?
3. Coraline misstänker att de inte "simmar medströms". Varför är det svårare?
4. Keelan verkar ha fastnat och kommer inte upp till ytan på andra sidan av den vattenfyllda tunneln. Vad tror du har hänt?

Kapitel 3-4

Ord och uttryck: förebrående, tunika, kippade, näpet, befanns, återvändsgränd

Coraline och Keelan upptäcker ett dukat bord och blir fast i en labyrint.

1. Vad tror du menas med att gästerna "lyste med sin frånvaro"?

2. "Ät du som är värdig", står det på en skylt vid det dukade bordet.

- a) Vad betyder det att vara värdig?
- b) I vilka situationer kan det vara bra att vara värdig?
- c) Vad tror du händer med dem som äter av maten på bordet, men som inte är värdiga?

3. Vem är Nimbus?

4. Det står att "nackhåret reste sig" på Coraline inne i labyrinten. Hur tror du att hon kände sig då?

Kapitel 5-6

Ord och uttryck: likblek, förvisso, dubloner, palla upp, majestätisk

Coraline och Keelan lyckas ta sig ut ur labyrinten. Vi får vara med Annemona i Coralines hemby.

1. Hur lyckas Coraline och Keelan gömma sig?
2. Varför tror Coraline att de osynliga fienderna de gömmer sig från är pirater?
3. Annemona försöker smita ut på natten. Vart är hon på väg?
4. I Coralines hemby rustas det för strid. Vad i texten beskriver hur de rustar och gör sig redo för att bli anfallna?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 7–8

Ord och uttryck: kuperat, medurs, karga, farozonen, bristvara, skida

Coraline och Keelan väntar på månskensryttaren och lyckas ta silversvärdet från honom när han till slut dyker upp.

1. Coraline tänker att det är ironiskt att de först gjorde allt för att undvika månskensryttaren, och nu vill de hitta honom till varje pris. Vad menas med att det är "ironiskt"?
2. Varför är det bättre att de står kvar och väntar på ryttaren, i stället för att gå runt och leta?
3. På vilket sätt hjälper halsbandet dem att få tag i svärdet?
4. Vad händer med halsbandet?

Kapitel 9–10

Ord och uttryck: buskage, framkomlig, stretande, stormens öga, sammanfoga

Coraline och Keelan fortsätter mot öns högsta berg där de ska lägga tillbaka silversvärdet i den kista som finns på bergets topp.

1. Det står att Keelan tyckte att mötet med fadern var omtumlande. Vad betyder det? Hur märks det på honom?
2. Varför sätter Coraline på sig halsbandet?
3. På väg genom dalen fram till bergets fot inser Coraline och Keelan till sin fasa att de befinner sig mitt bland månskensdrakar.
 - a) Vilka hjälpmedel har Coraline och Keelan för att lugna drakarna?
 - b) Om du var Coraline eller Keelan, vad hade du gjort i samma situation?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 11–12

Ord och uttryck: lurpassat, nöd och näppe, blidka, paralyserad, svallvåg, hovrade

Keelan kan på grund av sin höjdrädsla inte följa med Coraline upp till bergets topp, utan Coraline får fortsätta ensam medan Keelan håller drakarna lugna genom att sjunga Måndrakarnas sång.

1. Varför fungerar inte Coralines försök att lugna drakarna, tror du?
2. Vad är det som gör att drakarna till slut lugnar sig?
3. Keelan och Coraline fortsätter att samarbeta och visa olika typer av styrkor. Hur tycker du att det visar sig i de här kapitlen?
4. Vad händer när Coraline hittar glaskistan?

Kapitel 13–14

Ord och uttryck: armborst, katapult, stenstod, pansar, reptillika

Annemona återvänder till Stjärnornas sjö och fiskar upp en stjärna. Coraline kämpar mot en drake på bergets topp.

1. Förra kapitlet slutade mitt i en dramatisk händelse, och nu är vi hos Annemona hemma i byn i stället. Varför tror du att författaren har valt att göra så?

2. När Annemona kommer till Stjärnornas sjö får hon en "oändlig känsla" och känner sig "liten, men ändå inte ensam". Vad tror du att det betyder? Har du känt så någon gång?
3. Vad tror du att det är för hjärtformad stjärna som Annemona fiskar upp från sjön?
4. Coraline trycker försiktigt fast ett fjäll som lossnat på draken som hon kämpar mot. Hur tror du att måndrakarna skulle agera om Coraline istället skulle sätta svärdet i såret och skada draken?

Kapitel 15–16

Ord och uttryck: skadeskjuten, dunkla, inskription, synvilla

Keelan tappar rösten och kan inte längre sjunga Måndrakarnas sång för att lugna drakarna. Coraline tar till vara en drakes silvertår.

1. Keelan stannar upp och betraktar Gryningsdalen när han letar efter vatten. Hur ser det ut där?
2. Vad händer när Keelan slutar sjunga?
3. Varför tror Coraline att drakens silvertår har en speciell betydelse?
4. Varför tror du att drakarna låter bli att attackera Coraline?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 17–18

Ord och uttryck: började tankarna mala, bedrift, plirande, slokade, klöv, mödosamt

Coraline och Keelan beger sig till en hemlig trädgård för att hämta botemedel så att de kan häva förtrollningen som Keelans pappa utsatts för.

1. Silvertåren som Coraline har i sin skinnflaska räcker bara till en person. Hur skulle du resonera i en liknande situation? Skulle du hjälpa Coralines mor eller Keelans far? Förklara varför du tycker som du gör.
2. Nimbus tipsar om att de ska plocka honungsbär. Varför gör han det?
3. Symbolerna på brunnen visar en riddare till häst, ett svärd, ett berg och en snäcka. Vilken väljer Coraline och Keelan? Varför tror du att de väljer den?
4. Vad händer när de ger månskensryttaren vattnet?

Kapitel 19–20

Ord och uttryck: invända, skonsamt, överlevnadsinstinkt, lågmälda, befarat, tumult, gräva ner stridsyx

Keelans far berättar varför han begav sig ut till ön. Annemona ställer sig mellan de två härarna utanför hennes by.

1. Varför åkte Keelans far ut till ön?
2. Vad tror du att en fredsgåva är?
3. Hur fick Keelans far tag i silversvärdet?
4. Vad tror du hade hänt om inte Annemona rusat fram och försökt stoppa striden?

Kapitel 21–22

Ord och uttryck: gemytligt, förgöra, stötvis, lösgöra, lyckorus, uppsluppen, pockar

Med hjälp av Annemona stoppar Keelans far stridigheterna mellan byarna. Coralines mor blir frisk och de båda byarna sluter fred.

1. Vad får Keelan och hans far veta om mandomsprovet?
2. När Coraline får se Keelan med hans mor blir hon "varm inombords". Vad tror du att det betyder? Hur känns det?
3. Vad händer när Coraline och Keelan för samman halsbandets två delar?
4. Vad tror du händer efter att boken är slut?
 - a) Vad kommer att hända med Coraline och Keelan?
 - b) Vad kommer att hända med måndrakarna?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Efter läsning

Diskussionsfrågorna, skrivuppgifterna och aktiviteterna är av mer övergripande karaktär. Vissa frågor är kopplade till handlingen och andra till hur boken är utformad. Välj de frågor som passar klassen och det ni vill fokusera på.

Diskussionsfrågor

- I vår värld delar vi in tiden i olika åldrar, t ex stenåldern, järnåldern och så vidare. Vilken ålder skulle du säga att den här boken utspelar sig i?
- I kapitel 4 går Coraline och Keelan in i en labyrint. Det finns många labyrinter runt om i världen. En del av dem är tusentals år gamla. En av de mest kända labyrinterna finns i Knossos, en stad på den grekiska ön Kreta. Där bodde Minotaurus.

a) Ta reda på vad Minotaurus är för något.

b) Tror du att det kommer att finnas något liknande som Minotaurus i den labyrint som Coraline och Keelan är i?

- Böckerna i serien Måndrakarna är fantasyböcker. Läs tillsammans om genren fantasy här:

”Delar som tillhör fantasyberättelsens grund är först och främst fantasi-världen,[1] vilken kan vara likt en sagovärld, eller likna västvärldens medeltid. Det finns ofta slott och drakar, monster och häxor, hjältar och fiender med i fantasyberättelser. I en del fantasyberättelser finns det två världar vilka berättelsen vandrar mellan, genom exempelvis en magisk dörr som någon

träder in igenom eller genom att någon faller ner i ett magiskt håll. Huvudpersonen, hjälten, har ett uppdrag, ofta något eller någon den söker efter. Det är vägen dit, hur hjälten löser detta, som är berättelsens handling. Läsaren eller betraktaren får följa hur utmaningar och prövningar blir lösta, och hur målet eller gåtans lösning kommer närmare. Fantasyvärlden är full av magi, som används på många olika sätt. Både hjälten och hans fiender använder magi för att försvara sig och för att attackera andra. Det finns ett stort antal karaktärer, både onda och goda. Vanligtvis brukar de onda försöka ta över världen i början av berättelsen, medan hjälten gör allt för att skydda den.” (Källa: <https://sv.wikipedia.org/wiki/Fantasy>)

a) Ge exempel ur boken *Gryningsdalen* på saker som är typiskt för fantasyböcker, enligt beskrivningen från Wikipedia.

b) Finns det något ur boken som inte stämmer med beskrivningen?

- Under klättringen i Gryningsdalen börjar Coraline tänka på sin sjuka mor:

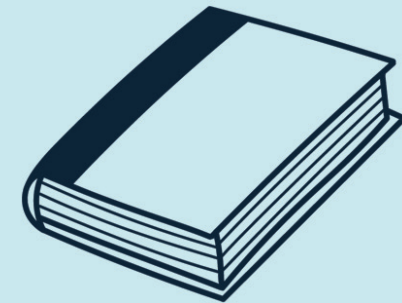
”Snällare mor fanns inte. Hon var omtänksam mot alla och smart, gav goda råd, även i svåra frågor. Hon var modig och hade en förmåga att få människor runt sig glada.”

a) Hur vill du att andra människor, till exempel klasskompisar, lagkamrater eller syskon, ska beskriva dig när de tänker på dig? Jämför med en kompis.

b) Vad kan du göra för att bli ännu mer lik den beskrivning av dig själv som du gjorde i förra frågan?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

- Under medeltiden fanns en uppräknig av dygder (bra egenskaper hos en person) som alla skulle sträva efter. Några av dem var: generositet, ödmjukhet, medmänsklighet, tålamod och flit.
 - a) Rangordna dessa fem dygder från den viktigaste till den minst viktigaste. Jämför med en kompis och försök sedan komma överens om en gemensam rangordning.
 - b) Tänk dig ett samhälle där den dygd ni tyckte var minst viktig inte förekommer alls bland invånarna.
 - Försök beskriva hur det skulle märkas om ingen hade just den dygden.
 - Skulle du vilja leva i ett sådant samhälle? Varför, varför inte?
- Invånarna i de båda byarna beslutar sig för att äta tillsammans, förlåta varandra och gräva ner stridsyxan.
 - a) Om vi aldrig förlåter varandra, hur tror du att världen skulle se ut då?
 - b) Ibland är det svårt att förlåta någon annan. Varför då?
 - c) Går det att förlåta någon utan att den har bett om förlåtelse?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Skrivuppgifter

- Skriv en interaktiv recension, eller en sammanfattning av boken, i PowerPoint eller i Google Presentationer eller ett liknande program. Använd dator, iPad eller din mobil för att hitta bilder som du vill använda. Animera presentationen så att den blir interaktiv.
- Månskensryttaren är klädd som en riddare. Från början var riddare män som stred tillsammans med kungen i ett land. För att bli riddare var man tvungen att lova att

”... stånda mot orätt och styrka frid och rätt och beskärma faderlösa och moderlösa barn, jungfrur, änkor och armt folk och vara trygger och tro mot min Konung och mitt Rike och rättfärdigt hålla och öva mitt riddarskap ...”

- a) Skriv om denna riddared så att betydelsen är densamma, men med ord som du förstår.
 - b) Om du får i uppdrag av din rektor att göra en ed som liknar den medeltida riddareden och som ska passa din klass, på skolgården och/eller i din verklighet, hur skulle den vara utformad?
 - c) Jämför med dina kamrater. Låt klassen forma en riddared, som alla i klassen kan följa.
- Keelans far tänkte göra något gott när han for till ön, men resultatet blev det motsatta. Detta kallas för en björntjänst. Ordet björntjänst kommer från en saga där en björn försöker hjälpa sin ägare som ligger och sover. Björnen ser hur en fluga surrar och

landar i ansiktet på sin ägare. Björnen vill inte att ägaren ska störas av flugan och plockar därför upp en sten för att slå ihjäl den. Björnen slår till och träffar flugan, bara det att ägaren också blir träffad av stenen och dör han också. Skriv en fabel på temat björntjänst. Du kan antingen skriva om berättelsen om björnen och ägaren eller hitta på en helt annan fabel.

Aktiviteter

- När Coraline ska lägga tillbaka svärdet i kistan ser hon en synvilla som gör att den röda sammetsduken i kistan inte syns från utsidan. Synvillor, eller optiska illusioner, är något som använts av t.ex. trollkarlar för att utföra ”magiska” tricks.
 - a) Titta på denna samling synvillor och fundera över vad det är som gör att ögat luras. <https://faktabanken.nu/syn/syn.htm> (Faktabanken Klassiska synvillor)
 - b) Utmaning! Gör din egen synvilla. Se på videon och rita sedan av din hand så att den ser ut att ligga på pappret. <https://youtu.be/YNEXzvnD7mI> (Eller sök på Youtube: 3D Hand Drawing Step by Step How-To // Trick Art Optical Illusion)
- Gör en trailer till boken med exempelvis iMovie. Även här söker du efter bilder som du vill använda i din film. I iMovie finns olika mallar att använda för att göra trailers. För att få inspiration kan ni titta på denna film som visar hur man gör: <https://youtu.be/cvWRVC54fSw>

ÖVNINGAR TILL BOKEN

- Den här sista övningen passar bäst att göra som en lärarledd aktivitet, tillsammans i klassen:
Vilken händelse i boken tycker du var mest spännande? Använd artificiell intelligens (AI) och skapa en bild av denna händelse. Då beskriver du händelsen med ord och så skapar programmet en bild utifrån din beskrivning. Ett program du kan använda som inte kräver inloggning är Magic Studio.

En beskrivning kan till exempel vara: *En riddare i svart rustning står bredbent och håller ett svärd höjd över en pojke framför sig som ramlat på stigen. Det är månsken och i bakgrunden syns ett högt berg där drakar i olika färger flyger.*

Du kan behöva skriva texten på engelska för att det ska fungera.

